

Skitsofrenia ja C.S. Peirce

Ymmärtäminen lääketieteessä –
seminaari

13.11.2010

Jukka Aaltonen

Charles Sanders Peirce (1839-1914)

Yhdysvaltalainen filosofi ja semiotiikan klassikko, pragmatismin isäksi kutsuttu; kehitti mm. merkkien trikotomioita. Kutsui pragmatismiaan myös abduktiologiikaksi erotuksena induktiosta ja deduktiosta.

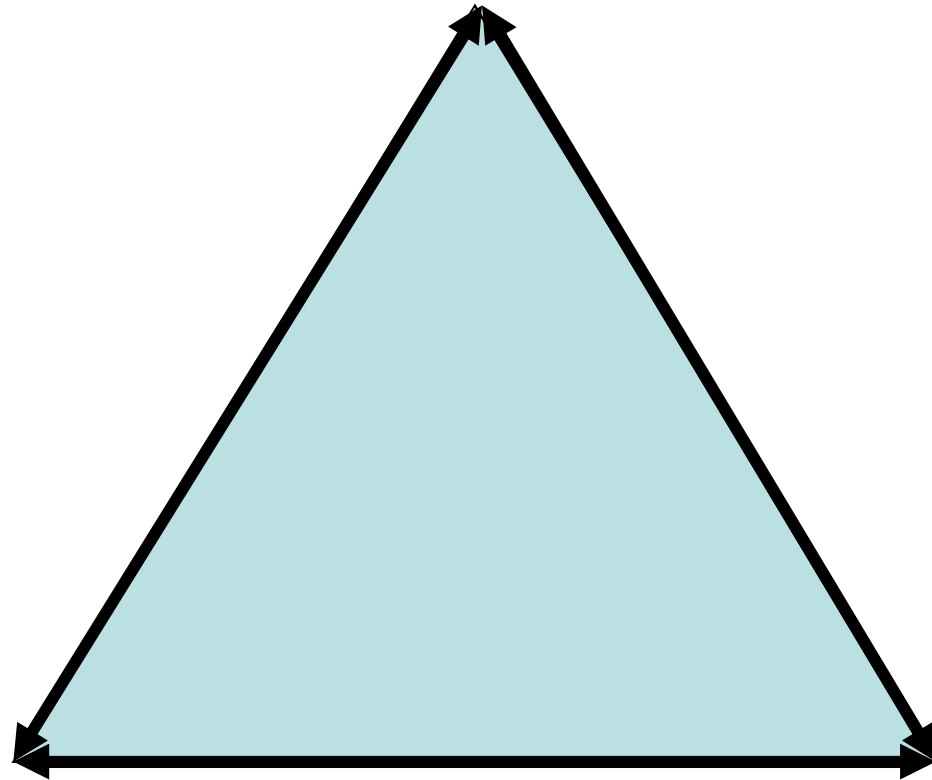
Äiti neuroleptina

Tapausesimerkki

Peirce ja merkkien muodot

- C.S. Peirce (1839 – 1914)
- Merkki (tässä tapauksessa psykoottinen oire) on jotain, joka edustaa jollekulle jotain jossakin suhteessa tai jonkin ominaisuutensa perusteella
- Merkin indeksinen, ikoninen ja symbolinen ilmenemismuoto

Ikoninen merkki

Indeksinen
merkki

Symbolinen
merkki

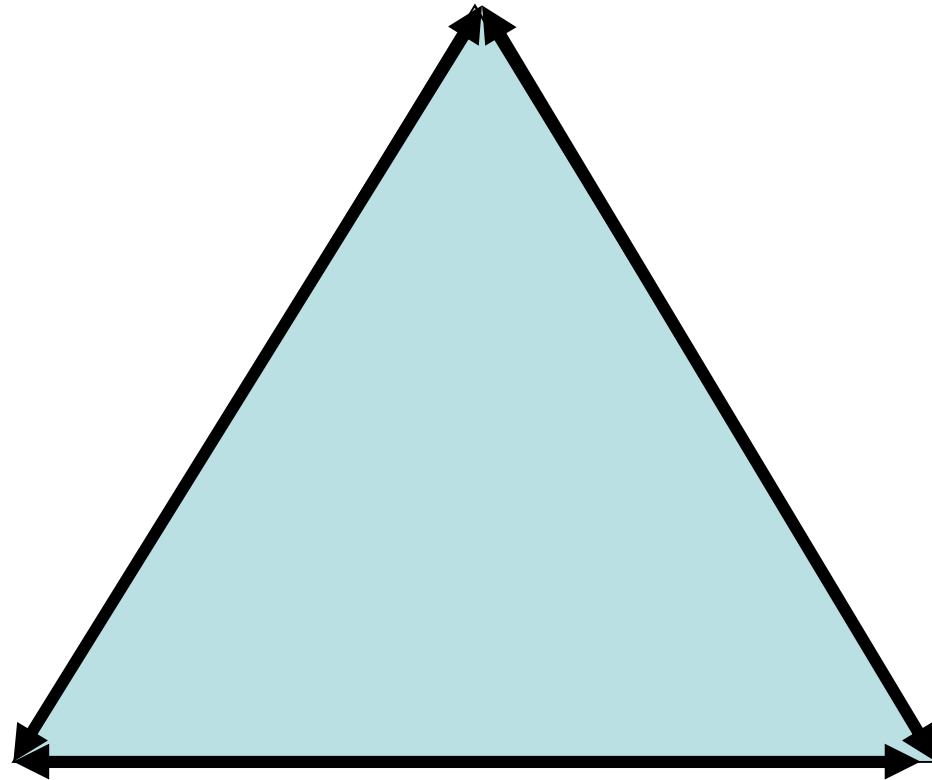
Merkki ja psykoottinen oire

- Symbolit kehittyvät muista merkin muodoista tai yhteydessä niihin
- Indeksi ja ikoni eivät kuitenkaan ole symbolin ”perusta” tai ”tausta” vaan osa ajattelun kokonaisuutta (siksi edellisessä kuvassa kaksoisnuolet)
- Juuri tämä luo psykoosin ymmärtämiseen syvyyttä

”Äiti” (objekti)

Potilaan
tulkitsemus-
prosessi ”äidistä”
(Interpretantti)

Merkki
(indksinen,
ikoninen,
symbolinen)

Merkitys psykoosin tutkimukselle ja hoidolle

- Psykoottisen oireen ja psykoosin indeksisen suhteen painottaminen (esimerkiksi: psykoosin oire on aivosairauden merkki) johtaa symbolisen ulottuvuuden merkityksen vähenemiseen myös hoitotapahtumassa

Uuden merkityksen synty tarinallisena kiertokulkuna

- Elämän draama, kertomus, elämän situaatio ja sosiaalinen tarinavaranto muodostavat alati toisensa kanssa yhteydessä olevan dynaamisen kokonaisuuden.
- Sen kokemuksellinen ilmentymä on sisäinen tarina prosessina, jossa ihminen tulkitsee elämänsä tapahtumia ja situaationsa tarjoamia mahdollisuuksia ja rajoja. Se on samalla yleisen ja yksityisen, symbolisen ja aineellisen, kielellisen ja ei-kielellisen, julkisen ja yksityisen kohtaamisen prosessi, jossa uudet merkitykset syntyvät.

Semioottisen näkökulman merkitys skitsofrenian hoidossa

- Sekä potilaan, perheen että hoitosysteemin merkityksenantoroissa voi luonnehtia vaikeus erottaa indeksisiä, ikonisia ja symbolisia merkkejä toisistaan.
- Toisinaan voidaan nähdä, että esimerkiksi symbolinen merkitys syntyy hoitoprosessin aikana oireen ”prenarratiivisesta kvaliteetista” (Ricoeur)

Psykoosin varhaistunnistus ja kokemisen kategoriat 1/4

- Prodromaalioireen ongelmallisuus, koska skitsofrenia ilmiönä ja käsitteenä diffuusi ja huokoinen. Siitä seuraa:
- Monipotentiaalisuus sekä sairastumiseen että myös uusiin mahdollisuuksiin. Siis:
- Riskikäsitteen ongelmallisuus (DSM V: Psychosis risk syndrome)

Psykoosin varhaistunnistus ja kokemisen kategoriat 2/4

- Ensiyden dimensio (Peirce:Firstness): Haurauden tai haavoittuvuuden tunne; hahmottoman epämääräisyyden kokemista. Epäspesifi ja altis epäeettisillekin tulkinnoille riskitekijäksi

Psykoosin varhaistunnistus ja kokemisen kategoriat 3/4

- Toiseuden dimensio (Peirce:Secondness); kokemista ajassa ja paikassa, esimerkiksi äänihallusinaatiot ilman mieltä olevina aistimuksia, jolloin ne koetaan erityisen todellisina, ahdistavina, brutaaleina, outoina ja itsen ulkopuolella olevina; indeksistä oireen kokemista ilman symbolista dimensiota.

Psykoosin varhaistunnistus ja kokemisen kategoriat 4/4

- Kolmannuus (Peirce: Thirdness). Edelliset tulevat keskinäiseen yhteyteen
- Psykologinen osadimensio: Se olen juuri minä, joka kärsin tästä tilanteesta ja sairaudesta. Näillä oireilla saattaa olla sellaisia ja sellaisia symbolisia merkityksiä.
- Symbolit kasvavat
- Kulttuuris-sosiaalinen osadimensio: Sairauskäsityksen sidos mm. siihen, minkä diagnoosisysteemin mukaan sairaus on diagnosoitu, ei pelkästään hoitoon

Kiitos

